

LOKALNI AKCIONI PLAN ZA RAZVOJ EMOBILNOSTI U OPŠTINI ULCINJ

U cilju implementacije aktivnosti projekta iz programa Dunavskog transnacionalnog programa – EGUTS - ELEKTRIČNI, ELEKTRONSKI I ZELENI URBANI TRANSPORTNI SISTEMI, radnog paketa br. 4, aktivnost označena podbrojem 4.4 - Izrada lokalnog akcionog plana, osnovana je radna grupa koja je pripremila **Lokalni Akcioni Plan za e-mobilnost koji je detaljno prikazan na ovom dokumentu.**

Izrada Lokalnog akcionog plana za unapređenje elektromobilnosti u Opštini Ulcinj kofinancirana je sredstvima Europske unije iz Programa transnacionalne saradnje Interreg Dunav 2014. – 2020., u sklopu projekta eGUTS (DTP 1-454-3.1.)

Sadržaj

Popis slika	III
Popis tablica.....	III
Sažetak	IV
1 Uvod.....	- 6 -
1.1 Cilj dokumenta.....	- 6 -
1.2 Opština Ulcinj.....	- 7 -
2 Ciljevi i mjere za unapređenje elektromobilnosti definisane u strateškim dokumentima.....	- 8 -
3 Novi ciljevi i mjere za unapređenje elektromobilnosti	- 11 -
4 Identifikacija mjera	- 12 -
4.1 Mjera 1 - Instaliranje punionica za elektromotorna vozila	- 12 -
4.1.1. Pregled mjere.....	- 12 -
4.1.2. Opis mjere	- 13 -
4.1.3. Vremenski plan sprovođenja mjere	- 14 -
4.2 Mjera 2 - Instaliranje dvije međusobno povezane stanice (punionice) za rentiranje e-bicikala	- 15 -
4.2.1. Pregled mjere.....	- 15 -
4.2.2. Opis mjere	- 16 -
4.2.3. Vremenski plan sprovođenja mjere	- 18 -
4.3 Mjera 3 - Planiranje edukacije iz sfere e-mobilnosti, uvođenje posebnih školskih časova na kojima bi se mlađi edukovali uz upotrebu materijala iz eguts projekta	- 19 -
4.3.1. Pregled mjere.....	- 20 -
4.3.2. Opis mjere	- 20 -
4.3.3. Vremenski plan sprovođenja mjere	- 21 -
4.4 Mjera 4 - Praktična edukacija u sferi e-mobilnosti sa odabranom grupom zainteresovanih građana Opštine Ulcinj (konverzija vozila na motorni pogon na električni, takođe konverzija konvencionalnog bicikla sa običnog na električni)	- 22 -
4.4.1. Pregled mjere.....	- 22 -
4.4.2. Opis mjere	- 24 -
4.4.3. Vremenski plan sprovođenja mjere	- 24 -
4.5 Mjera 5 - Razvoj seta lokalnih pravila – standardizacija povoljnosti po električna vozila.....	- 25 -
4.5.1. Pregled mjere.....	- 25 -
4.5.2. Opis mjere	- 27 -
4.5.3. Vremenski plan sprovođenja mjere	- 27 -
5 Učešće relevantnih institucija/ firmi / preduzeća	- 28 -
6 Mogućnosti finansiranja implementacije Lokalnog akcionog	- 29 -
7 Zaključak	- 29 -

Popis slika

Slika 1: Pristup definisanju aktivnosti	5
Slika 2: Prikazuje proces razvoja Lokalnog akcionog plana	7
Slika 3: Mreža alternativnih biciklističkih staza koje povezuju glavne tačke u gradu (ilustracija primjer)	9
Slika 4: Stanica za punjenje elektromotornih vozila	14
Slika 5: Primjer e-bike sharing stanice 2	17
Slika 6. E-bike sharing stanica s FN modulima	18

Popis tablica

Tabla 1: Lista mjera za unapređenje elektromobilnosti unutar lokalog akcionog plana u Opštini Ulcinj	12
--	----

Spisak Skraćenica

CO₂ – Ugljikov dioksid

EU – Europska Unija

LAP – Lokalni Akcioni Plan

OUPM – Održivi Urbani Plan Mobilnosti (engl. *Sustainable Urban Mobility Plan*)

OEAP - Održivi Energetski Akcioni Plan (engl. *Sustainable Energy Action Plan*)

Lokalni akcioni plan (u daljem tekstu LAP) predstavlja prijedlog ili okvir za budući razvoj održivog razvoja e-mobilnosti (transporta na električni pogon).

Razvoj Lokalnog akcionog plana se sastoji od definisanja adekvatnih mjera vezanih za elektromobilnost koje su već definisane u postojećim strateškim dokumentima Grada (na primjer Održivi Urbani Plan Mobilnosti - OUPM *Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP ili Održivi Energetski Akcioni Plan - OEAP *Sustainable Energy Action Plan – SEAP i sl.) ili nove mjere koje nijesu prethodno definisane.

Glavni cilj lokalnog akcionog plana jeste da identifikuje i detaljno odredi konkretne aktivnosti koje treba sprovesti. Ukratko, lokalni akcioni plan se sastoji iz četiri glavna elementa:

1. Posebni zadaci: šta će biti učinjeno i ko će to učiniti?
2. Vremenski okvir: kada će biti učinjeno?
3. Dodeljivanje resursa: koji posebni fondovi – sredstva dostupni/potrebni za određene aktivnosti?
4. Nadgledanje: kako i ko će se nadgledati razvoj?

Odgovorom na ova pitanja omogućit će se izvršenje navedenih mjera s jasno definisanim vremenskim okvirom, proračunom, izvorima financiranja, raspodjelom odgovornosti i načinom izvršenja. Sve navedene mjere potrebno je detaljno definisati, nezavisno je li riječ o već postojećim mjerama sadržanim u postojećim strateškim dokumentima ili o dodatnim, novim predloženim mjerama razvoja.

Slika 1: Pristup definisanju aktivnosti

Ovim akcionim planom definisano je ukupno pet mjera razvoja i podsticanja održive elektro-mobilnosti u Opštini Ulcinj. Mjere su detaljno opisane te su za svaku mjeru definisane osnove potrebne za sprovođenje pomenutih mjera.

1. UVOD

Lokalni plan izrađuje viziju i okvir za budući razvoj određene oblasti, odgovarajući na potrebe i mogućnosti u vezi sa specifičnim aspektima društva (mobilnost, stanovanje, objekti u zajednici, infrastruktura itd.) i osnov za očuvanje životne sredine i prilagođavanje klimatskim promjenama.

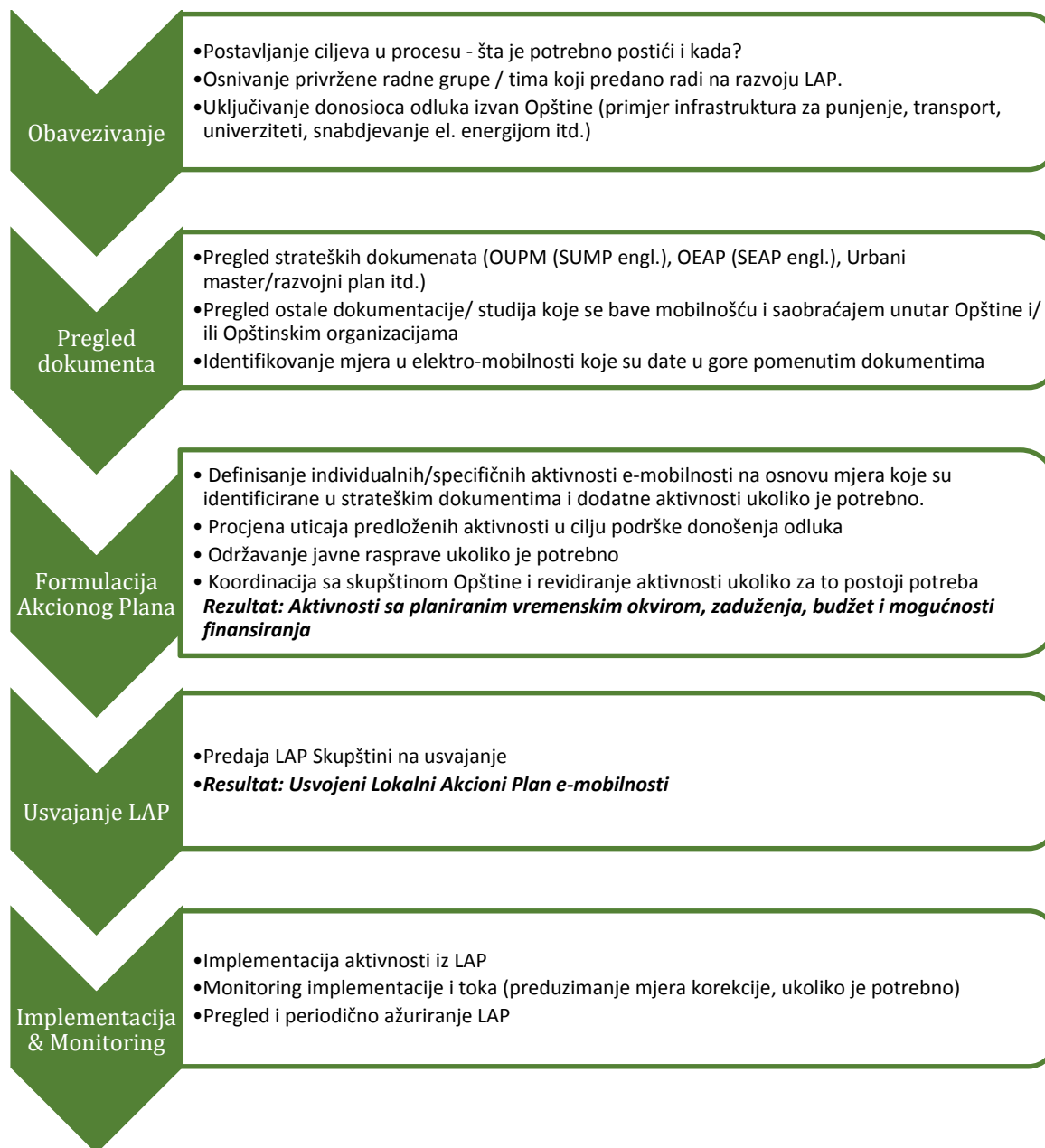
Lokalni akcioni planovi trebaju biti prilagođeni potrebama određenog područja, biti u skladu s nacionalnim strategijama, planovima i politikama razvoja. Isti bi se trebali usredsrediti na ključna pitanja koja treba riješiti i biti realni u njihovoj procjeni. LAP bi trebao ispuniti objektivno procijenjene razvojne i infrastrukturne potrebe područja i njegove okoline, gdje je to moguće.

Razvojem LAP-a, sprovode se ključni koraci u razvoju, promociji i podsticanju održive e-mobilnosti u Opštini Ulcinj.

1.1 Cilj dokumenta

Lokalni akcioni plan je strukturni i planski dokument koji za cilj ima promociju i unapređenje elektromobilnosti u određenom području (Opštini/ Gradu). Isti definiše kratkoročne i dugoročne ciljeve i mjere za postizanje željenog cilja, dodjeljuje odgovornosti za izvršenje kratkoročne i dugoročne aktivnosti i uključenost ključnih aktera. LAP je konkretan plan mjera, koji se fokusira na razvoj elektromobilnosti, koje će se sprovesti u lokalnoj zajednici kroz odnos svih zainteresovanih strana.

Razvoj lokalnog akcinog plana počinje pregledom postojećih nacionalnih strategija, te planova s već navedenim i definisanim mjerama s područja elektromobilnosti. Navedene postojeće mjere se zatim inkorporiraju u LAP te predstavljaju set konkretnih mjera s jasno definisanim vremenskim okvirom, proračunom, izvorima finansiranja, raspodjelom odgovornosti i načinom vršenja. Gradovi i Opštine mogu predložiti nove mjere/akcije koje ne proizilaze direktno iz usvojenih strateških dokumenata, već su dio definisane vizije, interesa i potreba grada/opštine (poput razvoja saobraćajnog sistema grada, mijenjanje načina na koji građani putuju, uvođenje električnih vozila u gradski vozni park ili samo podrška inicijativama drugih javnih ili privatnih aktera i sl.). Praćenje promjena u odnosu na početno stanje moguće je samo ako se postave jasni i mjerljivi indikatori.

Slika 2: Prikazuje proces razvoja Lokalnog akcionog plana

1.2 Opština Ulcinj

Opština Ulcinj se nalazi na istočnoj obali Jadranskog mora i najjužnija je opština u Crnoj Gori.

Turistički je grad, zahvata površinu od 255 km² i spada među manje opštine u državi po veličini. Teritorija Opštine Ulcinj, utvrđena zakonom, obuhvata grad Ulcinj i naselja Ambula, Bratica Briska Gora, Bojke, Brajše, Vladimir, Gornji štoj, Gornja klezna, Donji štoj, Donja klezna, Darza Draginje, Djerane, Zoganj Krute Ulcinjske, Krute, Kruč, Kolomza, Kadra, Kosići, Kaliman Kravari, Leskovac, Lisabore, Mide,

Međureč, Pistula, Reč, Rastiš, Sukobin, Sume, Salč, Sutjel Sveti Đorđe, Ćurke, Fraskanjel, Šas, Štodr, Selita, Donji Rastiš, Djonza i Donji Kravar.

Po popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2011. u [Crnoj Gori](#), koji je obavljen od 1. do 15. aprila 2011. u općini [Ulcinj](#) živjelo je ukupno 19.921 stanovnika, što predstavlja 3,21% od ukupnog broja stanovnika [Crne Gore](#).^[1] Broj gradskog stanovništva na području Opštine bio je 10.707 (53,75%), a seoskog 9.214 (46,25%).

Broj zaposlenih osoba iznosio je 4.848, što predstavlja 24,34% od ukupnog broja stanovništva Ulcinja. Broj zaposlenih muškaraca bio je 3.238 (32,58% od ukupnog broja muškaraca), a zaposlenih žena bilo je 1.610 (16,13% od ukupnog broja žena).

U Opštini Ulcinj, u službenoj upotrebi su crnogorski i albanski jezik, jednake po Statutu. Ulcinj ima izvanredan potencijal za razvoj raznih oblika turizma. Ovaj grad ima raznovrsne plaže, uključujući pješčane, stjenovite i kamenite plaže pored borove šume, koje pored lijekovitog dejstva morske soli, imaju lijekoviti pijesak, izvore mineralnih sumpornih voda i mineralno blato.

Ulcinj svojom površinom ima izlaz u Jadransko More, graniči se sa rijekom Bojanom, uključuje planinu Rumiju i Šasko jezero.

Isto tako ima veliki broj arheoloških lokacija raznih doba istorije grada, kao što su Stari Ulcinjski grad preko 2500 godina star, Stari grad Šas, kao i veliki broj religijskih objekata koji govore za kulturi i duhovnom životu grada.

Ulcinj ima povoljne geografske i klimatske uslove za razvoj vodenih spotova (kite surfing, surfing, ronjenje itd.), planinskih sportova (hiking, paragliding, planinski biciklizam), ali i sportova kao što su fudbal, tenis, košarka, lov, ribolov itd.

Sa ciljem praćenja trendova razvoja kao i implementacije i sprovođenja Evropskih standarda, Opština Ulcinj kao lokalna samouprava, je aktivno angažovana u apliciranju i implementaciji EU projekata. Još od 2012-e godine, Opština osniva Kancelariju za međunarodnu saradnju i projekte, sa ciljem apliciranja za fondove EU, i drugih donatora kroz razne programe finansiranja kao što su: projekti za Grantove za finansiranje male infrastrukture, IPA Adriatic, Transnacionalna saradnja za sjeveroistočnu Evropu, Prekogranična saradnja Albanija-Crna Gora, Dunavski transnacionalni program i ostale fondove, u slijedećim poljima razvoja: Turizam, obnovljiva energija, kulturno nasleđe, socijalno ugrožene manjine, socijalni razvoj, polna ravnopravnost, održivi razvoj i zaštitu okoline i sl. Ukupna vrijednost ovih projekata prelazi vrijednost od milion eura.

Sa ciljem praćenja trendova u transportu, kao i smanjenju emisije štetnih gasova, i samim time kreiranja ambijenta za održivi urbani transport na električni pogon, u sklopu projekta EGUTS - ELEKTRIČNI, ELEKTRONSKI I ZELENI URBANI TRANSPORTNI SISTEMI iz Dunavskog transnacionalnog programa, Opština Ulcinj je osnivanjem Radne Grupe koja je razvila lokalni akcioni koji predstavlja početak, odnosno kamen spoticanja u sferi razvoja e-mobilnosti u Opštini Ulcinj, a koji će biti predstavljen u nastavku.

2 Ciljevi i mjere za unapređenje elektromobilnosti definisane u strateškim dokumentima

Budući da Opština Ulcinj ne posjeduje poseban plan – **Održivi Urbani Plan Mobilnosti** - OUPM (**Sustainable Urban Mobility Plan – engleski*) ili **Održivi Energetski Akcioni Plan** - OEAP (*Sustainable Energy Action Plan – engleski*) koji je standard u zemljama Evropske Unije u cilju razvoja održivog plana u sferi održive Mobilnosti ili Energetske uštede, oslanjali smo se na **STRATEŠKI PLAN RAZVOJA OPŠTINE**

ULCINIJ 2015 – 2020, koji predstavlja osnovu razvojne politike Opštine Ulcinj i dotakli smo glavne tačke kojima se možemo nadovezati i razvili viziju koja bi uokvirila temelje za razvoj emobilnosti u Opštini Ulcinj, i samim time kao radna grupa definisali primarne mjere za potsticanje i postavljanje kamen temeljca za razvoj emobilnosti u Opštini Ulcinj.

Radna grupa koja je kreirana za razvoj LAP-a je prošla kroz modularnu obuku u sferi emobilnosti koja se sastojala od ukupno od šest modula. **U Modulu1** – u prvom djelu paketa obuke u sferi emobilnosti (obuka se sastoji od **Ukupno 6 modula**), a kroz koju je prošla Radna Grupa za razvoj LAP-a, osim što su predstavljene osnove planiranja lokalnog akcionog plana, pred radnom grupom je predstavljen prijedlog konceptualnog rješenja za razvoj emobilnosti u Opštini Ulcinj, sastavljen od strane EGUTS projektnog tima, a isti je predložen kao koncept – vizija koja bi trebala da predstavlja osnovu za razvoj emobilnosti unutar Opštine Ulcinj.

Naime, u sklopu **Modula 1** paketa obuke **EGUTS (prvog kruga obuke)**, predstavljena je vizija razvoja emobilnosti nazvana **Concept ZERO**, koja u sažetom obliku u svojem sastavu ima sve osnovne elemente Strateškog plana razvoja Opštine Ulcinj 2015 – 2020.

Predstavljeni **Concept ZERO** je u suštini kombinacija transporta, rekreacije (sportske aktivnosti) i turizma gdje bi se kao osnovno prevozno sredstvo upotrebilo električno biciklo (ili obično biciklo). Razvojem saobraćajne mreže za električne bicikle povezanjem glavnih tačaka unutar grada posredstvom alternativnih staza (*staze popločane behaton pločicama ili sl.*), uz **minimalno** korišćenje asfaltiranih puteva, i uz **maksimalno** korišćenje alternativnih puteva, tj. staza koje prolaze kroz djelove grada (uličice) sa prirodnim atrakcijama (masline, vidikovci, borova šuma, solana, staze sa pogledom na more i sl.).

Štaviše, transportna mreža bi trebala da bude koncipirana na način što bi povezala glavne Kulturno-Religiozne atrakcije grada kako vjerskih, tako i kulturno istorijske spomenike kao što su Stari grad, Šas, Rimski mozaik – Kruče, Kula Balšica – Sabatej Cvi, te mnogobrojne Dzamije, hamami, Crkve, Servantes, Ornitološki Muzeji koji bi se izgradili u budućnosti (u sklopu **Solane “Bajo Sekulić”**) ...

Slika 3: Mreža alternativnih biciklističkih staza koje povezuju glavne tačke u gradu (ilustracija primjer)

Osim što bi se primjenom KONCEPTA ZERO razvio zeleni saobraćajni sistem i smanjenju emisija izduvnih gasova, istovremeno bi ovaj koncept doprineo i smanjenju saobraćajnih gužvi, kao i razvoju turizma u

neposjećenim djelovima grada kao i ruralnim predjelima, pod uslovom da se staze planiraju sa veoma konciznom i razvojno usredsređenom politikom.

Pažljivim planiranjem pomenutih staza, i uz fokus na lokalnu kulturu, kao i na specifični dio grada, uzduž staze bi se postavljale i razne instalacije, skulpture (mobilijar sa autoktonim motivima i sl.) koje ne štete okolini, a koje bi se nadovezale na bogatu prošlost grada, na legende i razne djelove bogate istorije Ulcinja, a koje bi kao takve pobudile interesovanje prolaznika, odnosno biciklista, te bi na ovaj način vršili kulturnu promociju grada uživo sa „tizer“ efektom.

Uzimajući u obzir rizik da ovaj način transporta predstavlja novinu u našoj Opštini, i malo interesovanje, u samim počecima razvoja ovih staza, tj. nakon prve instalacije, neminovan element bi bio marketing, odnosno promocija ovog načina transporta. Kao sastavni dio promocije bilo bi organizovanje nagradnih igara, tj. takmičenja u biciklizmu, uz medijsku pratnju, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou, uz naglasak na zdrav način života, kroz rekreaciju i sport, uz neminovnu podršku lokalne vlasti.

Uzimajući u obzir period pisanja Strateškog plana Razvoja Opštine Ulcinj, unutar **STRATEŠKOG PLANA ZVOJA OPŠTINE ULCINJ 2015 – 2020** nije definisan projekat za razvoj elektromobilnosti.

„Concept Zero“ sastavljen je sa fokusom na Strateški plan razvoja, i uz doticanje glavnih razvojnih tačaka unutar pomenutog strateškog plana, a predstavlja prijedlog vizije za razvoj elektromobilnosti u Opštini Ulcinj, koji je u **Modulu -1** obuke u emobilnosti predstavljen od strane EGUTS projektnog tima.

Glavne tačke strateškog plana kojih se dotiče predstavljeni koncept su slijedeće:

- U swot analizi u kojem se prikazuju slabosti infrastrukture, naglašeno je slijedeće:
 - **Tačka 2: Loš kvalitet lokalnih puteva na ruralnim područjima i slaba povezanost seoskih područja sa gradskim jezgom.**
 - **Tačka 6: Nedostatak parkinga.**
- U swot analizi u kojem se prikazuju slabosti životne sredine, naglašeno je slijedeće:
 - **Tačka 8: Neregulisana oblast kažnjavanja zagađivanja odnosno zaštite životne sredine.**
- U swot analizi u kojem se prikazuju šanse životne sredine, naglašeno je slijedeće:
 - **Tačka 1: Primjena evropskih principa i standarda u oblasti životne sredine.**
- U poglavlju **STRATEŠKI CILJ (VIZIJA) OPŠTINE ULCINJ** stav 3,4 i 5 glasi:

Polazeći od prioritarnih razvojnih oblasti na nacionalnom nivou u funkciji ostvarivanja odgovornog, održivog i inkluzivnog rasta, strateški cilj razvoja opštine Ulcinj u periodu 2015-2020. godine je:

„Održivi ekonomski rast i povećanje konkurentnosti opštine zasnovanog na razvoju turizma, poljoprivrede i komplementarnih sektora“.

Ključne prioritarnne oblasti za dostizanje ovog strateškog cilja razvoja Opštine Ulcinj su:

- **Tačka 1: Konkurentnost i inovacije**
- **Tačka 2: Turizam sa kulturno-istorijskim nasljeđem**
- **Tačka 4: Zaštita životne sredine**

- **Tačka 5: Saobraćaj**
 - **Tačka 7: Razvoj ljudskih resursa, obrazovanje i zapošljavanje**
- U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, kao prioritet br.1 naglašen je **RAZVOJ I UNAPRIJEĐENJE TURIZMA.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, **Mjera 1.1 - Unaprijeđenje kvaliteta turističkih usluga i razvijanje raznovrsne turističke i kulturne ponude.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 4: Stvaranje uslova za razvoj i promociju sportskog turizma (Kite surfing, Tennis, Golf turizma, Atletika, Pripreme sportskih ekipa).**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 8: Valorizacija i razvoj kulturno-istorijskog i vjerskog turizma.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima – **Projekat 10: Razvoj novih vrsta turizma kroz iskorišćavanje turističkih potencijala u opštini Ulcinj.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, **Mjera 1.2 - Marketing i promocija turizma Opštine Ulcinj.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 15: Razvoj i unaprijeđenje sportske infrastrukture i organizacija sportskih manifestacija u Opštini Ulcinj.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, **Mjera 1.3 - Razvoj turističke infrastrukture u Opštini Ulcinj.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima – **Projekat 19: Izgradnja gradskog šetališta, trotoara, pješačkih i biciklističkih staza u opštini Ulcinj centralno gradsko jezgro.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 23: Izrada studije za organizaciju gradskog saobraćaja.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, kao prioritet br.3 naglašena je **ZAŠTITA I OČUVANJE ŽIVOTNE SREDINE**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 43: Izgradnja i rekonstrukcija gradskih i prigradskih saobraćajnica.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 44: Edukacija i podizanje nivoa ekološke svijesti u Opštini Ulcinj.**
 - U poglavlju *PRIORITETI I MJERE*, među nabrajanim projektima - **Projekat 45: Izrada Lokalnog ekološkog plana Opštine Ulcinj.**

3 Novi ciljevi i mjere za unapređenje elektromobilnosti

U nastavku će biti prikazane mjere koje nijesu definisane u postojećem strateškom dokumentu, a postoji mogućnost njihove realizacije, i koje bi kao takve predstavljale veliki korak u razvoju elektromobilnosti, te postavljanju glavnog temelja ka ostvarivanju emisiji ravne nuli u našoj Opštini. Nove mjere za unapređenje elektromobilnosti su:

- Instaliranje punionica za elektromotorna vozila.
- Instaliranje dvije međusobno povezane stanice (punionice) za rentiranje e-bicikala.
- Planiranje edukacije iz sfere e-mobilnosti, tj. uvođenje posebnih školskih časova na kojima bi se mlađi edukovali uz upotrebu materijala iz eguts trening paketa.
- Praktična edukacija mlađih u sferi e-mobilnosti sa odabranom grupom uspješnih i zainteresovanih đaka grada Ulcinja (konverzija vozila na motorni pogon na električni, takođe konverzija konvencionalnog bicikla sa običnog na električni).
- Razvoj seta lokalnih pravila – standardizacija povoljnosti po električna vozila.

4 Identifikacija mjera

Lista mjera za unapređenje elektromobilnosti unutar lokalnog akcionog plana u Opštini Ulcinj je prikazan u nastavku – Tabla 1

	NAZIV MJERE
1.	Instaliranje punionica za elektromotorna vozila.
2.	Instaliranje dvije međusobno povezane stanice (punionice) za rentiranje e-bicikala.
3.	Planiranje edukacije iz sfere e-mobilnosti, po mogućnosti uvođenje posebnih školskih časova na kojima bi se mlađi edukovali uz upotrebu materijala iz eguts trening paketa.
4.	Praktična edukacija građana u sferi e-mobilnosti sa odabranom grupom zainteresovanih građana grada Ulcinja (konverzija vozila na motorni pogon na električni, takođe konverzija konvencionalnog bicikla sa običnog na električni).
5.	Razvoj seta lokalnih pravila – standardizacija povoljnosti po električna vozila.

4.1 Mjera 1 - Instaliranje punionica za elektromotorna vozila.

4.1.1. Pregled mjere

Redni broj	1
Naziv mjere	Instaliranje punionica za elektromotorna vozila.
Identifikacija u strateškom dokumentu	Mjera nije definisana u postojećim strateškim dokumentima.
Kratak opis mjere	Mjera predstavlja izgradnju infrastrukture za punjenje vozila na električni pogon u Opštini Ulcinj. Mjera predstavlja jedan od osnovnih koraka u razvoju e-mobilnosti i ključna je za ekspanziju električnih vozila. Za implementaciju ove mjere potrebna je detaljna analiza mogućih poslovnih modela za sprovođenje, a koji mogu uključiti upotrebu javne infrastrukture ili da se planira saradnja sa operaterima, odnosno kompanijama koje posluju u sferi elektro-distribucije.
Vremenski okvir	2020
Procjena troškova	Procjena je 6.000,00 eura sa PDV-om po instalaciji, uz moguće kofinansiranje od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none">• Budžet Opštine Ulcinj• Ministarstva održivog razvoja i turizma.
Potencijalni rizici	Kapacitet električne mreže, niska stopa korišćenja punionica.
Mjere za ublažavanje rizika	Punionice je potrebno prilagoditi potrebama u mreži, odnosno električnim karakteristikama mreže. Najpovoljnije i najjednostavnije instaliranje punionica bila bi njihova montaža na postojeće stubove rasvjete koje se nalaze u blizini javnih parking mjesta u centru grada

	sa jasnom i vidljivom naznačenom simbolikom za punjenje. Potrebno je lokalno stanovništvo informisati o postojećim punionicama, odnosno promovisati iste. Takođe bi jedna od najjeftinijih mjera za promocija bila mapiranje elektropunionica u google maps sistemu.
Procenjen uticaj	S obzirom da je jedan od razloga niske stope kupovine električnih vozila slabo razvijena infrastruktura punionica, ova mjera će podsticati građane na sve veću zainteresovanost za primjenom elektromobilnosti u gradu, a samim tim i uticati na smanjenje potrošnje energije vozila i emisija isduvnih gasova.
Nosilac aktivnosti/projekta/odgovorni sektor	Opština Ulcinj
Kontrolor projekta	Sekretar sekretarijata za finansije i budžet – trenutno u funkciji Sead Osmanović , takođe predsedavajući radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe
Nadgledanje i dalje akcije	Predsjednik Opštine Ulcinj – Kabinet – trenutno u funkciji Loro Nrekić / Menadžer Opštine Ulcinj – trenutno u funkciji Nazmir Sulja i član radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe. Moguće je i osnivanje radne grupe koja vrši i kontroliše implementaciju mjera.

4.1.2. Opis mjere

Razvoj i izgradnja infrastrukture za punjenje vozila na električni pogon predstavlja jedan od primarnih koraka u razvoju e-mobilnosti i ključna je za porast upotrebe električnih vozila. Električna vozila u odnosu na konvencionalna imaju znatno veću energetska učinkovitost uz niske ili jednake nuli emisije CO₂ i otrovnih gasova, no nedostatak su cijena i kapacitet baterije pri čemu dolazi do potrebe za učestalim punjenjem vozila. Iako je električna energija dostupna na svakom koraku, infrastruktura za punjenje vozila na električni pogon je još uvijek slabo razvijena u Crnoj Gori. Infrastruktura za punjenje vozila na električni pogon se sastoji od slijedećeg:

- oprema za punjenje električnog vozila;
- stanica za punjenje (Slika);
- upravljački (informativni) centar.

Slika 4. Stanica za punjenje elektromotornih vozila

IZVOR: <https://www.zenit.ba/epbih-se-sprema-za-gradnju-punionica-za-elektricna-vozila/>

Za pravilno sprovođenje mjere potrebno je definisati određene parametre:

- potrebe korisnika
- specifikacije punionice (tip, snaga, način punjenja)
- poziciju postavljanja punionice
- način upravljanja sistemom (održavanje i nadzor).

Za sprovođenje svih aktivnosti unutar ove mjere, odgovorna je Opština Ulcinj. Jedan od modela sprovođenja ove mjere je sklapanje ugovora sa izvođačem na način da isti izgradi punionicu i održava je, a Opština Ulcinj daje pravo na korišćenje javne površine (dva parkirna mjesta). Za sprovođenje ove mjere potrebno je izraditi detaljnu analizu mogućih poslovnih modela za sprovođenje pomenute mjere, a koje mogu uključiti vlastitu infrastrukturu ili sporazumnu saradnju sa distributerima.

4.1.3. Vremenski plan sprovođenja mjere

Mjera će biti sprovedena kroz tri faze:

1. Faza 1: Prikupljanje projektne dokumentacije za sprovođenje projekta.
2. Faza 2: Priprema i sprovođenje javne nabavke.
3. Faza 3: Nabavka materijala i opreme te izvođenje radova.

2020.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												

4.2 Mjera 2 - Instaliranje dvije međusobno povezane stanice (punionice) za rentiranje e-bicikala.

4.2.1. Pregled mjere

Redni broj	2
Naziv mjere	Instaliranje dvije međusobno povezane stanice (punionice) za rentiranje e-bicikala.
Identifikacija u strateškom dokumentu	Mjera nije definisana u postojećim strateškim dokumentima.
Kratak opis mjere	Mjera se sastoji od instalacije konstrukcije i pilona za punjenje električnih bicikala te samih električnih bicikala na dvije pogodne lokacije unutar Opštine Ulcinj. Lokacije moraju biti međusobno povezane određenom rutom, na način da će korisnicima omogućiti transport od jedne do druge destinacije. Destinacije moraju biti određene prema faktorima koje zavise od potreba stanovnika i turista (promet, cirkulacija ljudi, pogodnost lokacija, potrebe za biciklima na određenoj lokaciji).
Vremenski okvir	2020 – 2021
Procjena troškova	Procjena je 33.000,00 eura sa PDV-om za jednu stanicu s 10 postolja i ukupno 10 bicikala, uz moguće kofinansiranje od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i ostalih Javnih Preduzeća.
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none"> • Budžet Opštine Ulcinj • Ministarstva održivog razvoja i turizma. • Mogućnost finansiranja od strane EU fondova • Mogućnost finansiranja od strane Drugih ambasada van EU.
Potencijalni rizici	Pogrešna procjena sistema, sigurnost u saobraćaju, neprihvatanje bicikala kao prevozno sredstvo.
Mjere za ublažavanje rizika	Mogućnost pogrešne procjene smanjuje se kvalitetnom identifikacijom potreba stanovništva i frekventnosti određenih tačaka, odnosno određenih gradskih ruta. Sigurnost u saobraćaju moguće je poboljšati adaptacijom saobraćajnog sistema za bicikla, odnosno nadogradnjom biciklističkih staza i saobraćajnog sistema sa

	<p>signalizacijom i saobraćajnim znakovima, iliti adaptacijom posebnih sporednih ruta koje bi bile namjenjene samo za električne bicikle, kao što je predstavljeno u Konceptu ZERO.</p> <p>Kako bi se povećala zainteresovanost za korišćenje bicikala kao prijevoznog sredstva, potrebno je sprovesti kvalitetnu edukaciju i promociju.</p>
Procenjen uticaj	Ušteda energije iznosi oko 42 MWh/ god, dok smanjenje emisija CO ₂ iznosi oko 12 tCO ₂ /god. Godišnja potrošnja goriva tako je smanjena za oko 4.200 litara.
Nosilac aktivnosti/projekta/odgovorni sektor	Opština Ulcinj
Kontrolor projekta	Sekretar sekretarijata za finansije i budžet – trenutno u funkciji Sead Osmanović , takođe predsedavajući radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine - trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe.
Nadgledanje i dalje akcije	Predsjednik Opštine Ulcinj – Kabinet – trenutno u funkciji Loro Nrekić / Menadžer Opštine Ulcinj – trenutno u funkciji Nazmir Sulja i član radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe. Moguće je i osnivanje radne grupe koja vrši i kontroliše implementaciju mjera.

4.2.2. Opis mjere

Sistem dijeljenja, odnosno iznajmljivanja električnih bicikala (e-bike sharing) predstavlja naprednije rješenje standardnog sistema dijeljenja bicikala. Sistem se sastoji od bicikala koji mogu biti raspoređeni po vlastitim parkirnim mjestima na više mjesta u gradu. Električni bicikli nisu u potpunosti na električni pogon, nego elektromotor služi samo kao pogon za kretanje i lakše upravljanje biciklom, npr. u nepovoljnim konfiguracijama terena (uzbrdice).

Električni bicikli su jednostavni za vožnju, sigurni, postižu maksimalnu brzinu od oko 25 km/h i naročito su pogodni za starije osobe.

Ključne komponente e-bike sharing sistema su gotovo identične mehaničkom bike-sharing sistemu, a sastoje se od konstrukcije, upravljačkog ormara (pilona) i određenog broja postolja za bicikle koji omogućavaju punjenje baterije te sigurno postavljanje samog električnog bicikla (Slika 5).

Slika 5. Primjer e-bike sharing stanice 2

² IZVOR: <https://www.mollycampbellrealestateblog.com/home/2017/9/19/park-city-launches-nations-first-electric-bike-share-program>

Za pravilno sprovođenje mjere potrebno je definisati određena rješenja:

- definisanje potreba korisnika
- specifikacije bike sharing stanice i bicikala
- poziciju postavljanja stanica
- način osiguranja sistema od krađe i vandalizma
- način upravljanja sistemom (održavanje i nadzor).

Kako bi se olakšala instalacije novih stanica sistema, odnosno kako bi se izbjegli nepotrebni elektro-instalacijski radovi dovođenja kablova do stanica i instalacije strujomjera i sl. , moguća je instaliranje autonomnog sistema napajanja iz fotovoltaičkih panela (Slika 6).

Slika 6. E-bike sharing stanica s FN modulima 3

4.2.3. Vremenski plan sprovođenja mjere

Mjera će biti sprovedena kroz tri faze:

1. Faza 1: Prikupljanje i priprema projektne dokumentacije za sprovođenje projekta.
2. Faza 2: Priprema i sprovođenje javne nabavke.
3. Faza 3: Nabavka materijala i opreme te izvođenje radova.

³ IZVOR: <http://cycleshare.blogspot.com/2012/03/new-solar-powered-e-bike-station-is-up.html>

2021.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
2022.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												

4.3 Mjera 3 - Planiranje edukacije iz sfere e-mobilnosti, uvođenje posebnih školskih časova na kojima bi se mlađi edukovali uz upotrebu materijala iz eguts projekta.

4.3.1. Pregled mjere

Redni broj	3
Naziv mjere	Planiranje edukacije iz sfere e-mobilnosti, odnosno uvođenje posebnih školskih časova na kojima bi se mlađi edukovali uz upotrebu materijala iz Eguts projekta.
Identifikacija u strateškom dokumentu	Mjera nije definisana u postojećim strateškim dokumentima.
Kratak opis mjere	Cilj ove mjere je uvođenje edukativnog paketa u sferi emobilnosti za mlađu populaciju, te usmjeravanje mladih prema što većoj upotrebi vozila na elektromotorni pogon, sa krajnjim ciljem što jačeg efekta u smanjenju emisije štetnih gasova. Takođe cilj ove mjere bi bila promocija zdravog načina života kroz upotrebu električnih bicikala, odnosno bavljenja sportom. Uz angažman eksperta iz ove branše, pripremio bi se edukativni set – prezentacija za upoznavanje mladih sa sferom emobilnosti unutar školskih ustanova u sklopu redovnih ili dopunskih časova. Set časova bi se pred đacima predstavio od strane redovnih nastavnika. Efekat ovog načina edukacije nije procenjen, ali prema dosadašnjim iskustvima razvijenih europskih gradova, primjenom ove i sličnih mjera moguće je smanjiti emisije CO ₂ u sektoru saobraćaja za 5 %.
Vremenski okvir	2020, 2021
Procjena troškova	Procjena je 2000,00 eura sa PDV-om za pripremu relevantnog nastavnog osoblja od strane eksperta (<i>primjer profesori biologije</i>) i priprema prezentacije, odnosno seta od 10 časova od strane eksperta procenjen je na 2000,00 eura sa PDV-om, koja daje kumulativnu cijenu od 4000,00 eura sa PDV-om.
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none"> • Budžet Opštine Ulcinj • Ministarstvo prosvjete.
Potencijalni rizici	Slabo interesovanje mladih, nedovoljna usredsređenost tokom održavanja časova.
Mjere za ublažavanje rizika	U cilju buđenja interesovanja kod mladih, prezentacija bi trebala biti koncizna, što jasnija i živopisnija, bez nepotrebnih detalja i odugovlačenja tokom nastavnog časa. Takođe potrebno je da časovi budu organizovani na način da imaju logičan slijed, i da se takođe planiraju na način da vremenski raspon između časova bude takav da se mlađima dozvoli dovoljno vremena za obradu dobijenih informacija.
Procenjen uticaj	S obzirom da je jedan od razloga niske stope upotrebe

	električnih vozila slaba informisanost i edukacija u ovoj sferi, ova mjera će podsticati mlađu populaciju na sve veću zainteresovanost za primjenom elektromobilnosti u gradu, a samim tim i uticati na smanjenje potrošnje energije vozila i emisija isduvnih gasova.
Nosilac aktivnosti/projekta/odgovorni sektor	Opština Ulcinj
Kontrolor projekta	Sekretar sekretarijata za finansije i budžet – trenutno u funkciji Sead Osmanović , takođe predsedavajući radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe
Nadgledanje i dalje akcije	Predsjednik Opštine Ulcinj – Kabinet – trenutno u funkciji Loro Nrekić / Menadžer Opštine Ulcinj – trenutno u funkciji Nazmir Sulja i član radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe. Moguće je i osnivanje radne grupe koja vrši i kontroliše implementaciju mjera.

4.3.2. Opis mjere

Povećanje energetske efikasnosti za cilj ima smanjenje potrošnje energenata, ali bez smanjenja životnog komfora i navike građana. Jedna od stavki u povećanju energetske efikasnosti jeste edukacija građana i predstavljanje mogućnosti povećanja energetske efikasnosti. Edukacija mlađe populacije je primarna, stoga je veoma važno da se ona sprovodi na mjestu koja je namjenjena za to, a to su školske ustanove. Obrazovanje i promocija energetske efikasnosti u saobraćaju je jedan od glavnih faktora koji utiču na smanjenje emisije CO₂ i otrovnih izduvnih gasova iz vozila, smanjenju potrošnje goriva te promociji elektromobilnosti i ekološki prihvatljivih vozila. Mjera je namjenjena edukaciji mlađe populacije u sferi emobilnosti, ali ne samo. Cilj ove mjere je takođe edukacija, odnosno informisanje, te priprema nastavnog osoblja za održavanje časova, odnosno prezentacija emobilnosti pred svojim đacima, zato je mjera pripremljena na način da ekspert iz ove branše priprema nastavno osoblje, tj.- prenosi znanje na nastavno osoblje, snabdjeva nastavnim materijalom, tako da se nastavno osoblje pripremi za prenos znanja u sferi emobilnosti na svoje đake.

Sam set časova, odnosno prezentacija bi se pripremala od strane eksperta, i početno predstavila pred relevantnim nastavnicima, odnosno profesorima, u cilju njihove obuke za dalji prenos znanja prema svojim učenicima / đacima. Ideja ovog koncepta je prenos poznavanja iz branše emobilnosti na nastavno osoblje, odnosno kreiranje grupe nastavnika/ odnosno profesora koji su edukovani u branši emobilnosti. Na ovaj bi se način postigao efekat permanentne edukacije, tj. nastavno osoblje bi na ovaj način bio u mogućnosti da prenosi znanje iz emobilnosti kao dio svoga redovnog angažmana, u sklopu svojih redovnih ili dopunskih časova. Štaviše, grupa nastavnog osoblja bi u svojoj budućoj aktivnosti nadogradila nastavni paket, budući da branša emobilnosti nova i da se stalno nadograđuje i razvijaju nova rješenja.

Za pripremu seta časova dostupan je materijal iz EGUTS paketa obuke, takođe bi se koristili relevantni materijali kao što su studije izvodljivosti (*dostupni na engleskom jeziku na internet stranici projekta*), kao i zadnja dostignuća (*state of the art*) u branši emobilnosti koje su takođe pripremane u sklopu

istoimenog projekta. Kroz podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske efikasnosti i potsticanja elektromobilnosti doprinosi se kvalitetu svih sastavnih elemenata očuvanja okoline.

4.3.3. Vremenski plan sprovođenja mjere

Mjera će biti provedena kroz četiri faze:

1. Faza 1: Priprema za sprovođenje mjere, komunikacija sa nadležnim Ministarstvom, zatim odabir eksperta kroz proceduru javnog oglasa.
2. Faza 2: Priprema materijala, odnosno prezentacije od strane eksperta.
3. Faza 3: Prenos znanja sa eksperta na nastavno osoblje unutar Opštine Ulcinj, zajedničke diskusije o metodologiji nastave.
4. Faza 4: Organizovanje redosleda nastavnih časova, odnosno održavanje prezentacija od strane nastavnog osoblja.

2020.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
2021.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												

4.4 Mjera 4 - Praktična edukacija u sferi e-mobilnosti sa odabranom grupom zainteresovanih građana Opštine Ulcinj (konverzija vozila na motorni pogon na električni, takođe konverzija konvencionalnog bicikla sa običnog na električni).

4.4.1. Pregled mjere

Redni broj	4
Naziv mjere	Praktična edukacija u sferi e-mobilnosti sa odabranom grupom zainteresovanih građana Opštine Ulcinj (konverzija vozila na motorni pogon na električni, takođe konverzija konvencionalnog bicikla sa običnog na električni).
Identifikacija u strateškom dokumentu	Mjera nije definisana u postojećim strateškim dokumentima.
Kratak opis mjere	<p>Cilj ove mjere je kreiranje praktičnog edukativnog paketa u sferi emobilnosti kako za mlađu populaciju, tako i za zainteresovane građane – vlasnike malih i srednjih preduzeća (<i>vlasnike autoservisa, elektroinženjere i sl.</i>), koji bi bili zainteresovani da razvoj svog biznisa usmjere na branšu emobilnosti ili prošire svoje znanje. Praktično znanje iz branše emobilnosti bi se prenijelo – kako na mlade, tako i na zainteresovane potencijalne građane odrasle dobi.</p> <p>Rezultat ove mjere bi bilo kreiranje mladog, tako i starijeg osoblja koji bi posjedovali znanje u polju konverzije sa konvencionalnog na električno prevozno sredstvo, koje bi kao rezultat imalo i osnivanje Naučnog tima, tj. naučne grupe koja bi bila specijalizovana za ovu branšu.</p> <p>Efekat ovog načina edukacije nije procenjen, ali primjenom ove mjere moguće je podsticati proizvodnju, kao i odomaćiti branšu emobilnosti, sa ciljem razvoja domaćeg proizvoda, kao i posjedovanja opširnijeg znanja iz ove branše na lokalnom nivou. Efekat same kampanje bi bio ogroman, u smislu spuštanja elektromobilnosti na lokalni nivo, tj. upoznavanje srži i osnova elektromobilnosti – tj. tehnologija koje se primjenjuju u samu branšu.</p> <p>Takođe bi se na ovaj način elektromobilnost smatrala nečim normalnim, a ne nečim stranim i nedostižnim. Sama mjera bi podrazumjevala i medijsku pratnju, odnosno promociju – kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou, kao i čuvanje čitavog materijala sa radionica na video zapise, kao i upload na Youtube kanal koji bi bio namjenjen za ovaj poduhvat, za širu javnost.</p>
Vremenski okvir	2022-2024

Procjena troškova	<p>Početni marketing, odnosno promocija čitavog projekta: 10.000,00 eura sa PDV-om.</p> <p>Cijena materijala, odnosno sastavnih komponenti koje su potrebne za konverziju konvencionalnog vozila, odnosno bicikla u električno je 30.000,00 eura sa PDV-om.</p> <p>Angažman glavnog eksperta ili eksperata za konverziju vozila koji bi predvodili i organizovali čitav proces konverzije od nabavke materijala do finalne konverzije vozila u električno, pa i teoretskog djela obuke: 30.000,00 eura sa PDV-om. Troškovi nabavke potrebnih alata 5.000,00 eura sa PDV-om. Radna prostorija: 20.000,00 eura sa PDV-om. Opremanje radne prostorije (dizalice, radne police, klupe, stolice, tabla za teoretski dio - nastavu): 25.000,00 eura sa PDV-om. Troškovi intervencije na karoseriji: 10.000,00 eura sa PDV-om. Projektni tim koji bi se bavio organizacijom i sprovođenjem čitavog projekta: 30.000,00 eura sa PDV-om. Ostala oprema – oprema za video uplink na youtube (kamere i sl.), IT oprema 10.000,00 eura sa PDV. Nabavka polovnog vozila: 10.000,00 eura sa PDV-om, koja daje kumulativnu cijenu od 170.000,00 eura sa PDV-om.</p>
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none"> • Budžet Opštine Ulcinj • Ministarstvo održivog razvoja i turizma.
Potencijalni rizici	Slabo interesovanje za ovu branšu. Nedovoljno razvijena svijest i shvatanje ove branše kao neminovnost u razvoju transporta.
Mjere za ublažavanje rizika	U cilju buđenja interesovanja, organizovala bi se početna promocija sa fokusom na benefite koje bi mogli izvući potencijalne zainteresovane osobe, kako mlađi perspektivni ljudi, tako i stariji. Takođe bi se kampanja fokusirala na perspektivu ovog načina prevoza, kao i njegov uticaj na okolinu.
Procenjen uticaj	S obzirom da je jedan od razloga niske stope upotrebe električnih vozila slaba informisanost i edukacija u ovoj sferi, ova mjera bi trebala da podstiče kako mlađu, tako i odraslu populaciju na zainteresovanost za ovu branšu, kako zbog intelektualnog napretka i razvoja znanja, tako i na potencijalni razvoj biznisa i početka razvoja proizvodnje električnih prevoznih sredstava.
Nosilac aktivnosti/projekta/odgovorni sektor	Opština Ulcinj
Kontrolor projekta	Sekretar sekretarijata za finansije i budžet – trenutno u funkciji Sead Osmanović , takođe predsedavajući radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe
Nadgledanje i dalje akcije	Predsjednik Opštine Ulcinj – Kabinet – trenutno u funkciji Loro Nrekić / Menadžer Opštine Ulcinj – trenutno u funkciji Nazmir Sulja i član radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe. Moguće je i osnivanje radne grupe koja vrši i kontroliše

	implementaciju mjera.
--	-----------------------

4.4.2. Opis mjere

Jedna od stavki u povećanju energetske efikasnosti jeste edukacija građana u branši emobilnosti i predstavljanje mogućnosti koje ova branša ima u ekonomskom razvoju, a i potencijalnom naučnom, odnosno intelektualnom razvoju.

Praktični trening predstavlja veoma važan vid edukacije i informisanja, biti tu, proći kroz sve procese konverzije, fizička interakcija sa vozilom, odnosno **pretvaranja** konvencionalnog polovnog automobila sa visokom potrošnjom, kao i visokom emisijom štetnih gasova u vozilo sa nultom emisijom i malom potrošnjom koja se poklapa sa najzadnijim standardima - predstavlja svakako veliko zadovoljstvo.

Jedna od glavnih ciljeva ove mjere jeste i praktična, ali i teoretska edukacija, kao i gradnja kapaciteta, odnosno kreiranje grupe koja bi bila u stanju da praktično izvodi konverziju vozila, kako automobila tako i bicikla na električno prevozno sredstvo, ali i šira edukacija publike posredstvom modernih medija kreiranjem **Youtube** kanala na kojem bi se spremio sav video materijal sa radnih sesija, bez prekida, odnosno bez izostavljanja ijednog detalja obuke, tj. procesa konverzije.

Uz praktično znanje dolazi i praktična primjena. Svo praktično i teoretsko znanje doprinosilo bi viziji, odnosno razvoju **CONCEPTA ZERO**, gdje bi na lokalnom nivou postojala grupa ljudi koja je u stanju da održava, interveniše i pomaže u realizacijipomenute vizije, kao i održavanju i usavršavanje sistema elektomobilnosti koje bi postojale unutar Opštine, uz najmanje moguće troškove i u što kraćem vremenskom rasponu.

Proizvodnja električnih bicikala, u razvijenim zemljama uzimala je maha, gdje u čitavoj Evropi postoje 800 malih i srednjih preduzeća koji zapošljavaju oko 90.000 radnika samo u branši proizvodnje električnih bicikala, činjenica koja ovoj mjeri daje visoku vrijednost, ukoliko se primjenjuje na pravi način. Kao nusprodukt ove mjere bila, u cilju održive primjene – bila bi osnivanje i **“Naučnog kluba”** Opštine Ulcinj, gdje bi prostorije, kao i nabavljena oprema, kao i prostorije za učenje primjenile u daljem razvoju nauke u našem gradu.

4.4.3 Vremenski plan sprovođenja mjere

Mjera će biti provedena kroz četiri faze:

1. Faza 1: Promocija same mjere, uz ispitivanje javnog mnjenja i selekciju potencijalnih kandidata koji bi učestvovali u radionicama.
2. Faza 2: Priprema za sprovođenje mjere, odnosno odabir eksperta, ili eksperata za konverziju kroz proceduru javnog oglasa.
3. Faza 3: Pronalaženje radne prostorije, priprema i opremanje same radne prostorije.
4. Faza 4: Nabavka vozila i komponenti, potrebnih alata za konverziju.
5. Faza 5: Proces konverzije vozila, odnosno bicikla sa konvencionalnog u električni.

	2022.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												

Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
Faza 5.												
2023.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
Faza 5.												
2024.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
Faza 5.												

4.5 Mjera 5 - Razvoj seta lokalnih pravila – standardizacija povoljnosti po električna vozila.

4.5.1. Pregled mjere

Redni broj	5
Naziv mjere	Razvoj seta lokalnih pravila – standardizacija povoljnosti po električna vozila, odnosno doprinos razvoju elektromobilnosti, te pozitivna politika podrške sniženja emisije štetnih gasova.
Identifikacija u strateškom dokumentu	Mjera nije definisana u postojećim strateškim dokumentima.
Kratak opis mjere	Cilj ove mjere je kreiranje seta pravila – standardizacija povoljnosti po građane, preduzeća, kompanije, firme unutar Opštine Ulcinj, koje primjenjuju, odnosno upotrebljavaju električna prevozna sredstva. Zahvaljujući Eguts projektu, Opština Ulcinj je prva Opština u Crnoj Gori koja posjeduje Lokalni akcioni plan u razvoju Elektromobilnosti. U cilju iskorišćavanja date prednosti, Opština će kreirati set pravila šireg karaktera i primjenjiti ih na širi raspon podrške smanjivanja emisije štetnih gasova, u cilju kreiranja pravog ambijenta zaštite okoline u Opštini Ulcinj, koja bi samu Opštinu Ulcinj postavio na vrh pjestala kao Opštinu pionira u praktičnoj primjeni ekološke legislative podršci smanjenju emisije štetnih gasova u Crnoj Gori. Bilo koja aktivnost unutar Opštine koja u srži smanjuje emisiju štetnih

	<p>gasova – od primjene električnog transporta, pa do sađenja drva ili sličnih poduhvata bi trebala da se subvencioniraju, odnosno podržava sa posebnim olakšicama, koliko je to moguće u sklopu lokalnog zakonika, tj. pravilnika.</p> <p>Mjera će početi sa predlogom već definisanih pravila u sklopu projekta, a koje će se predložiti u lokalnom parlamentu, a to su slijedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Besplatan parking za vozila na električni pogon na prostoru kojim raspolaže Opštinski parking servis; • Usvajanje pravila kojim se Opština obavezuje da u budućoj nabavci upotpunjavanja voznog parka – nabavi isključivo električna prevozna sredstva. <p>Nakon usvajanja predloženih pravila, stvorila bi se opširna lista pravila, odnosno aktivnosti koje doprinose smanjenju emisije štetnih gasova, i načina njihovog subvencionisanja (smanjeni porez i sl.).</p> <p>Efekat ovih mjera nije procjenjen, ali čim građanin uvidi da određena aktivnost dolazi uz subvenciju, olakšicu ili predstavlja izvjesno fiskalno olakšanje, ova mjera će automatski doprinosti široj primjeni električnih vozila, odnosno aktivnosti koje pozitivno doprinose očuvanju okoline.</p>
Vremenski okvir	2019-2020
Procjena troškova	<p>Moguće je da Opština Ulcinj u sklopu sopstvenih potencijala, ispuni ovu mjeru, uz dobru volju i uz angažman internog tima koji bi bio zainteresovan da ovu mjeru privodi kraju.</p> <p>Kakokod, moguć je angažman eksternog eksperta ili eksperata koji bi u saradnji sa Opštinskim vlastima pripremili opširnu listu aktivnosti koje doprinose smanjenju emisije, njihov način subvencije, te zakonski sklop i način primjene, takođe i povoljnosti po okolinu i čitav razvoj Opštine kao ekološke destinacije. Procjenjena cijena je 3.000,00 eura sa PDV-om.</p>
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none"> • Budžet Opštine Ulcinj • Ministarstvo održivog razvoja i turizma.
Potencijalni rizici	Slabo interesovanje Opštinskih službenika za prijedlog mjera, zbog smanjenja unosa u Opštinski budžet. Nedovoljno razvijena svijest i shvatanje primjene ove politike kao neminovnosti za zaštitu okoline i ublažavanja efekata klimatskih promjena.
Mjere za ublažavanje rizika	U cilju ubjeđivanja, predstavili bi se benefiti po okolinu, takođe procjenjena ekonomskih efekata razvoja Opštine Ulcinj kao ekološke destinacije, tj. kreiranjem brenda ekološke destinacije.
Procenjen uticaj	S obzirom da je jedan od razloga niske stope upotrebe električnih vozila nedostatak pravila koje bi subvencionisale razvoj istog, primjenom, odnosno usvajanjem seta pravila, te pružanjem podrške aktivnostima koje bi doprinosile nižoj emisiji, Opština Ulcinj postaje prva Opština koja praktično primjenjuje pravila, odnosno

	politiku koja direktno utiče na smanjivanje emisije štetnih gasova. Uz politiku podrške prominentim aktivnostima, primjena elektromobilnosti i drugih aktivnosti koje pomažu očuvanju okoline bi drastično uticali na porast upotrebe i primjene elektro-mobilnosti – kako u privredi tako i kod građana.
Nosilac aktivnosti/projekta/odgovorni sektor	Opština Ulcinj
Kontrolor projekta	Sekretar sekretarijata za finansije i budžet – trenutno u funkciji Sead Osmanović , takođe predsedavajući radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe
Nadgledanje i dalje akcije	Predsjednik Opštine Ulcinj – Kabinet – trenutno u funkciji Loro Nrekić / Menadžer Opštine Ulcinj – trenutno u funkciji Nazmir Sulja i član radne grupe. / Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine. Trenutno u funkciji sekretar Mustafa Gorana i član radne grupe. Moguće je i osnivanje radne grupe koja vrši i kontroliše implementaciju mjera.

4.5.2. Opis mjere

Jedna od glavnih komponenti u kreiranju ambijenta koji bi doprinosaio razvoju branše elektromobilnosti, kao i uopšte smanjenju emisije štetnih gasova jeste razvojna politika, odnosno legislativa. Opština Ulcinj kao administrativna jedinica koja rukovodi određenom zonom, odnosno teritorijom koja obuhvata Opštinu sa svojim ruralnim predjelom će nastojati da kroz razvojnu politiku te kroz usvajanje seta legislativne podrške doprinjeti razvoju elektromobilnosti, odnosno smanjenju emisije štetnih gasova.

- Mjera bi otpočela usvajanjem seta pravila koje podržavaju elektromobilnost, zatim bi se napravila analiza i proizvela lista ostalih, odnosno identifikovale aktivnosti koje doprinose smanjenju emisije štetnih gasova, način podrške predloženim mjerama, te bi zatim kao finalni postupak ove mjere bila usvajanje istih, te naravno primjena.
- Takođe među aktivnostima koje bi mjera **4.5.2.** obuhvatala jeste komunikacija sa nadležnim organima po vertikali u cilju predstavljanja planiranih mjera koje obuhvata **Lokalni Akcioni Plan u Emobilnosti**, te pružanju podrške, kako u legislativnu, institucionalnu, tako i u finansijskoj podršci mjerama koje obuhvataju **Lokalni Akcioni Plan u Emobilnosti** za **Opštinu Ulcinj**.

4.5.3. Vremenski plan sprovođenja mjere

Mjera će biti provedena kroz četiri faze:

1. Faza 1: Procedura pripreme predloga olakšica koje su predložene kao dio projekta, tokom zasjedanja radne grupe, sve do usvajanja u Skupštini Opštine:
 - Besplatan parking za vozila na električni pogon na prostoru kojim raspolaže Opštinski parking servis;

- Usvajanje pravila kojim se Opština obavezuje da u budućoj nabavci upotpunjavanja voznog parka – nabavi isključivo električna prevozna sredstva.
2. Faza 2: Identifikacija aktivnosti koje doprinose smanjenju emisije štetnih gasova (set aktivnosti može biti veoma širok: od nabavke električnog bicikla do sadnje borova, zamjena sa obične rasvjete u LED i sl.). Zatim Definisane načina podrške do usvajanja u Skupštini Opštine.
 3. Faza 3: Komunikacija sa nadležnim organima po vertikali u cilju predstavljanja planiranih mjera koje obuhvata **Lokalni Akcioni Plan u Emobilnosti**, te pružanju podrške, kako na legislativnom, institucionalnom, tako i u finansijskom planu - mjerama koje obuhvataju **Lokalni Akcioni Plan u Emobilnosti za Opštinu Ulcinj**.

2019.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
2020.												
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												

5 Učešće relevantnih institucija/ firmi / preduzeća

Za uspješno sprovođenje energetske projekata potrebno je uključiti relevantne donosiocima odluka, u nastavku će biti navedeni relevantni činioци koji su prepoznati kao ključni za sprovođenje prikazanih mjera:

- Opština Ulcinj i Opštinska preduzeća;
- Kompanije / preduzeća koje su povezane za energetiku (projektanti, konsultanti);
- Dobavljači opreme.

- Opština Ulcinj i Opštinska preduzeća:

Relevantni činioци koji svojim mogućim uticajem investitorima mogu doprinjeti savjetima vezanim za zakonodavnu regulativu područja na kojima se planira investirati.

- Kompanije / preduzeća koje su povezane za energetiku (projektanti, konsultanti):

Relevantni činioци koji će osigurati sprovođenje ideje investitora, optimalno rješenje koje kao rezultat proizvodi optimalno rješenje koje će na kraju rezultirati najvećim dobitkom za investitora. Dodatno eksperti pružaju savjete vezane za finansiranje projekata i mogućnosti kofinansiranja.

- Dobavljači opreme:

Važan element pri nabavci opreme imaju dobavljači. Firme, odnosno kompanije koje su registrovane za prodaju i instalaciju komponenti električnih sistema dužni su da osiguraju minimalne tehničke karakteristike sa ciljem pružanja željenog kvaliteta proizvoda i usluge održavanja, što na kraju garantuje optimalno funkcionisanje sistema, te investitoru omogućava povratak investicije.

6 Mogućnosti finansiranja implementacije Lokalnog akcionog plana

Implementacija predloženih mjera u ovom dokumentu iziskuje velika ulaganja. Crnoj Gori kao država koja cilja ka Evropskim integracijama, otvorene su i mogućnosti korišćenja IPA fondova u realizaciji pomenutih mjera. Osim pomenog, moguće je i kreiranje Javno-privatnog partnerstva. Takođe kao izvor finansiranja važno je pomenuti i Državne izvore finansiranja, Javna preduzeća kojima je u interesu finansiranje pomenutih projekata, a sa kojima je moguće ugovoriti partnerstvo u sprovođenju pomenutih projekata.

7 Zaključak

Ovaj dokument je jak dokaz da Opština Ulcinj posjeduje jaku volju da kao Opština sa najbogatijim prirodnim resursima u Crnoj Gori, svijest o očuvanju svog vrijednog prirodnog resursa pobudi i kod svog stanovništva, jer se priroda ne može sama očuvati, ukoliko pored nje ne postoji pravi čuvar.

Sami **Lokalni Akcioni Plan** u elektromobilnosti, ukoliko uspješno implementiran, predstavlja veliki skok ka smanjenju emisije CO₂, i ostalih štetnih gasova, ali i prvi korak ka politikama održivog razvoja koje su usredređene na očuvanje okoline i kreiranju ekološke svijesti, kako u Opštini Ulcinj, tako i u široj regiji. Isto tako, mjere se fokusiraju na korišćenje alternativnih prevoznih sredstava, gdje bi kao krajnji rezultat dobili Opštinu gdje je upotreba većih motornih vozila svedena na minimum, pa i obrazovani i sposoban i stručan kadar na lokalnom nivou koji posjeduje znanje u sferi emobilnosti.

Za kvalitetnu primjenu prikazanih mjera potrebno je angažovati ambiciozan tim, uključenost glavnih aktera, kao i odabir najpovoljnijeg izvora finansiranja.

Lokalni akcioni plan je proizvod zasjedanja Radne grupe Opštine Ulcinj koja je osnovana od strane predsjednika Opštine Ulcinj Lora Nrekića, u sklopu projekta EGUTS, a koja je prošla kroz obuku koja uključuje glavne sfere iz branše emobilnost.

Radna grupa koja je sprovela izradu lokalnog akcionog plana Opštine Ulcinj za e-mobilnost je sastavljena po slijedećem:

- 1. Sead Osmani – Sekretar sekretarijata za finansije i budžet – Predsedavajući radne grupe;**
- 2. Ilir Čapuni – Predsjednik Skupštine Opštine Ulcinj;**
- 3. Aleksandar Dabović – Glavni gradski arhitekta;**
- 4. Mustafa Gorana – Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine;**
- 5. Mehmed Milla – Sekretar za prostorno planiranje i urbani razvoj;**
- 6. Teuta Mehmedi – Upravnik centra za informacioni sistem;**
- 7. Arslan Hajdinaga - Savjetnik u kabinetu Predsjednika Opštine;**
- 8. Ćemal Hidrio – Koordinator projekta Eguts;**
- 9. Flokarta Nika – Finansijski menadžer projekta Eguts.**

Prikazivanje mjera po hronološkom redosledu:

	MJERA BR.5		Razvoj seta lokalnih pravila – standardizacija povoljnosti po električna vozila, odnosno doprinos razvoju elektromobilnosti, te pozitivna politika podrške sniženja emisije štetnih gasova.									
	2019.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
	2020.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
	MJERA BR.1		Instaliranje punionica za elektromotorna vozila.									
	2020.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
	MJERA BR.3		Planiranje edukacije iz sfere e-mobilnosti, odnosno uvođenje posebnih školskih časova na kojima bi se mlađi edukovali uz upotrebu materijala iz Eguts projekta.									
	2020.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
	2021.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
	MJERA BR.2		Instaliranje dvije međusobno povezane stanice (punionice) za rentiranje e-bicikala.									
	2021.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
	2022.											
Opis	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.

radnje.												
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
	MJERA BR.4		Praktična edukacija u sferi e-mobilnosti sa odabranom grupom zainteresovanih građana Opštine Ulcinj (konverzija vozila na motorni pogon na električni, takođe konverzija konvencionalnog bicikla sa običnog na električni).									
	2022.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
Faza 5.												
	2023.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
Faza 5.												
	2024.											
Opis radnje.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Faza 1.												
Faza 2.												
Faza 3.												
Faza 4.												
Faza 5.												